

K R O N I E K.

□ □ BOEKBESPREKING. □ □

MR. H. P. G. QUACK, Herinneringen uit de Levensjaren van —, 1834—1913, Amsterdam, P. N. van Kampen & Zoon, 1913.

Voor de litteraire kritiek, als voor talloze andere zaken trouwens, stoffelijke zoowel als geestelijke, is het nu een zeer slechte tijd. Critici zijn ten slotte ook menschen. En wie, die ooit waarlijk geproefd heeft van de melk der menschelijkheid, zou niet aangegrepen zijn en vervuld door de ontzettende rampen, die hij thans, dagelijks bijna, gedoemd is te beleven. Kunstkritiek, zoo goed als kunstproductie, eischt algeheele overgegevenheid, volkomen aandacht, innige verdieping. Deze arbeid is in zeker opzicht inspannender zelfs dan kunstproductie. Want hij die uit zich zelf iets maakt, heeft zich slechts in het eigen zieleleven, de eigen levensvisie en verbeelding te verdiepen, maar om het werk eens anders te leeren verstaan, te leeren beoordeelen, moet men beschikken over de lijdelijke openheid zoowel als over de actieve macht zich in te leven in het gevoel en de gedachten, in de geestelijke sfeer van dien ander. Men moet zeker niet gepreoccupeerd zijn!

Verschillende waren de beweegredenen die mij, gedachtig aan mijn plicht als chroniqueur van dit tijdschrift, deden grijpen naar het hierboven genoemde boek. De voornaamste zeker wel een sterk leven bij het tegenwoordige, het werkelijke, en een banale zucht mij, ook in mijn lectuur, tot het werkelijke leven, het feitelijk voorgevallene te bepalen. Ik zeg banale zucht, want is zij het niet die in meer normale tijden, de oppervlakkige massa van de eenigszins dieper levenden pleegt te onderscheiden? Maar in een tijd als deze draagt zij toch een andere nuance. Wij allen zijn plotseling tot het besef gebracht dat wij onzen

eigen tijd niet kenden. Aan de mogelijkheid van een grooten europeeschen oorlog, van een oorlog vooral zoo wreed, woest en barbaarsch als die wij thans beleven, had bijna niemand onzer ooit innerlijk geloofd — ook zij niet die hem, pratende, plachten te voorspellen — en in onze verbijstering, ons niet bevatten kunnen, grijpen wij naar boeken over onze eigen periode en over die waaruit de onze is voortgekomen — alsof het geen onbegonnen werk ware te trachten iets zoo volkomen waanzinnigs, zóó helsch, verklaard, dus misschien wel verdedigd te krijgen, uit studie van politieke en economische geschiedenis of daaraan vastgeknoopte beschouwingen!

Evenwel, ik had zeker nog een andere beweegreden, van meer persoonlijken aard. Ik voelde dat ik moeite zou hebben mij te genoegzaam verdiepen in litterair kunstwerk, genoeg om het te kunnen beoordeelen. En ik koos een boek ter bespreking, waarvan ik spreken kon zónder het te beoordeelen. Een boek dat niet vraagt naar een oordeel, en wel allerminst een van mij. Een boek van feiten en kalme waarachtigheid, de levensherinneringen van een zeer oud man — wat valt er aan te critiseeren? O ja, men zou hem tegen kunnen spreken, zijn verschillende beweringen en typeeringen, men zou, allicht, hier of daar, kunnen wijzen op de oppervlakkigheid, ergens anders op de diepte en scherpzinnigheid van zijn oordeel. Doch hiertoe is de schrijver dezer aankondiging, bij gebrek aan kennis-vanzaken niet in staat. En een litterair oordeel? Een boek als dit ontsnapt er geheel aan. Men stelt geen litteraire eischen aan wie... in bescheidenheid, overdreven, en dus waarschijnlijk niet geheel echt, nu ja!... volhoudt geen letterkundige te zijn. Een boek als dit — in elk geval — is niet geschreven uit den drang iets litterair schoons voort